

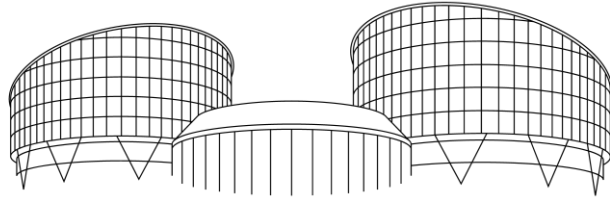

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava 2013. Ovaj prevod je nastao uz podršku Fiducijarnog fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Tekst prevoda ne obavezuje Sud. Za sve dodatne informacije pročitajte ceo tekst obaveštenja o autorskom pravu na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

DRUGO ODELJENJE

**PREDMET FRANČESKO SESA (FRANCESCO SESSA)
PROTIV ITALIJE**

(Predstavka br. 28790/08)

PRESUDA
[Izvodi]

STRAZBUR

3. april 2012.

PRESUDA JE PRAVOSNAŽNA

24/09/2012

Ova presuda je postala pravosnažna u skladu sa članom 44 stav 2c Konvencije.

U presudi Frančesko Sesa protiv Italije,

Evropski sud za ljudska prava (drugo odeljenje), postupajući u veću sastavljenom od :

Fransoaz Tilkens (Françoise Tulkens), *predsednica*,
Dragoljub Popović,
Izabel Bero-Lefevr (Isabelle Berro-Lefèvre),
Andraš Sajo (András Sajó),
Gvido Raimondi (Guido),
Paulo Pinto de Albuquerk (Albuquerque),
Helen Keler (Keller), *sudije*,

i Fransoaz Elen-Pasos (Françoise Elens-Passos), *pomoćnice sekretara odeljenja*,

Posle većanja na zatvorenoj sednici od 6. marta 2012,
Izriče sledeću presudu usvojenu tog dana :

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 28790/08) protiv Republike Italije, koju je jedan njen državljanin, g. Frančesko Sesa (« podnosilac predstavke »), podneo Sudu 3. juna 2008.g. na osnovu člana 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (« Konvencija »).

2. Podnosioca predstavke zastupao je g. M. Koca (Cozza), advokat iz Salerno. Italijansku vladu (« Vlada ») zastupala je kao agent, Gđa E. Spatafora.

3. Zainteresovani se žalio na povredu njegovog prava na slobodno ispoljavanje vere.

4. 6. jula 2009.g. predsednik drugog odeljenja odlučio je da dostavi predstavku Vladi. Najzad, kako to omogućava član 29 § 1 Konvencije, odlučeno je da se prihvatljivost i suština predstavke razmatraju istovremeno.

ČINJENIČNO STANJE**I. OKOLNOSTI SLUČAJA**

5. Podnosilac predstavke je rođen 1955.g. i ima boravište u Napulju.

6. Zainteresovani, jevrejske veroispevosti, obavlja advokatsku profesiju. On je 7. juna 2005.g. u svojstvu zastupnika jednog od dva tužioca u okviru krivičnog postupka protiv više banaka, učestvovao na ročištu u vezi sa neposrednim izvođenjem jednog dokaza (« *incidente probatorio* ») pred sudijom de Forli (de Forli) koji je vodio preliminarnu istragu (« SPI »). Postupajući umesto SPI kojem je ovaj postupak dodeljen, koji je bio

sprečen, sudija koji ga je zamenjivao pozvao je stranke da se odluče između 13. i 18. oktobra 2005.g, koje je postupajući sudija prethodno bio odredio, kao datuma održavanja odloženog ročišta.

7. Podnosilac predstavke je izneo primedbu da se ta dva datuma poklapaju sa jevrejskim praznicima, Jom Kipurom i Sukotom – i izjavio da nije u mogućnosti da učestvuje na odloženom ročištu zbog svojih verskih obaveza. Naveo je da pripada jevrejskoj opštini Napulj i da se radi o kršenju članova 4. i 5, Zakona br. 101 od 8. marta 1989.g. kojim se uređuju odnosi između države i Saveza jevrejskih opština Italije.

8. SPI je odredio 13. oktobar 2005.g. za dan održavanja ročišta.

9. Podnosilac predstavke je tog istog dana podneo zahtev za odlaganje ročišta SPI kojem je slučaj dodeljen. 20. juna 2005.g, pošto je razmotrio pomenuti zahtev, SPI je odlučio da ga priključi predmetu bez donošenja rešenja.

10. 11. jula 2005.g, zainteresovani je podneo tužbu protiv SPI kojem je bio dodeljen predmet i sudije koji ga je zamenjivao, pozivajući se na to da su prekršili član 2, Zakona br. 101 iz 1989.g. Istog dana, podnosilac predstavke je o tome informisao Visoki savet sudstva.

11. SPI je na ročištu od 13. oktobra 2005.g. napomenuo da je zainteresovani odsutan iz « privatnih razloga » i zatražio od stranaka da iznesu svoje stavove u vezi sa odlaganjem ročišta od 7. juna. Javni tužilac i advokati optuženih rekli su da se protive takvom zahtevu, ukazujući na nepostojanje zakonski priznatog osnova za odlaganje. Nasuprot tome, advokat drugog tužioca podržao je zahtev podnosioca predstavke.

12. SPI je istog dana doneo rešenje kojim se odbija zahtev zainteresovanog lica za odlaganje ročišta. U obrazloženju rešenja naveo je najpre da je prema članu 401 Zakonika o krivičnom postupku samo prisustvo javnog tužioca i advokata optuženog nužno na ročištima na kojima se neposredno izvode dokazi, a da je prisustvo advokata tužioca fakultativno. Potom je primetio da Zakonik o krivičnom postupku ne nalaže sudiji da odloži ročište u slučaju opravdane sprečenosti branioca tužioca da mu prisustvuje. Na kraju je istakao da u postupku učestvuju brojni učesnici (optuženici, tužioci, sudski veštaci koje dodeljuje Sud, sudski veštaci koje su odredile stranke u sporu) i da « s obzirom na preopterećenost poslom te kancelarije, koja bi dovela do odlaganja ročišta za 2006.g, načelo suđenja u razumnom roku nalaže da se taj zahtev, koji je stranka uložila bez zakonski priznatog osnova za odlaganje, odbije ».

13. 23. januara 2006.g, Visoki savet sudstva obavestio je podnosioca predstavke da nije nadležan za razmatranje spornih radnji, s obzirom da su osnovi tužbe koje navodi zainteresovano lice u vezi sa obavljanjem aktivnosti suda.

14. Umeđuvremenu, 9. januara 2006.g, Tužilaštvo Ankone zahteva odbacivanje kao neosnovane tužbe koju je podneo podnosilac predstavke.

Podnosilac predstavke izjavljuje žalbu na tu odluku podneskom od 28. januara 2006.g.

15. SPI iz Ankone, je rešenjem od 21. septembra 2006.g, odbacio žalbu podnosioca predstavke, navodeći da se podnosilac predstavke nije žalio na zahtev Tužilaštva za odbacivanje tužbe kao neosnovane.

16. 19. januara 2007.g, zainteresovani se obratio kasacionom sudu, navodeći da SPI nije uzeo u obzir njegovu žalbu od 28. januara 2006.g. Procenjujući da je neuzimanje u obzir žalbe podnosioca predstavke verovatno usledilo zbog neke greške u Pisarnici, Kasacioni sud je poništio rešenje od 21. septembra 2006.g. i predmet vratio na postupanje Sudu u Ankoni.

17. 12. februara 2008.g, zainteresovani i javni tužilac izašli su na jedno ročište pred SPI iz Ankone. Rešenjem od 15. februara 2008.g, Sud iz Ankone je odbacio predmet kao neosnovan. Takvu odluku je obrazložio time što nijedan element predmeta ne predstavlja dokaz da je SPI nadležan za pomenuti predmet ili sudija koji ga je zamenio na ročištu održanom 7. juna 2006. imao nameru da povredi pravo podnosioca predstavke na slobodno upražnjavanje jevrejskih običaja ili da povredi čast zainteresovanog po osnovu njegove veroispovesti.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

18. Zakon br. 101 od 8. marta 1989.g. sadrži odredbe kojima se uređuju odnosi između države i Saveza jevrejskih opština Italije. Članom 2 predmetnog zakona priznaje se pravo na slobodu jevrejske veroispovesti i upražnjavanje jevrejskih običaja. Kako stoji u odredbama člana 4, Italija priznaje Jevrejima, koji to zatraže, pravo na poštovanje Šabata, u granicama fleksibilnosti organizacije rada i bez štete po rad najvažnijih službi predviđenih njenim pravnim poretom.

Stav 5 člana 2, Zakona br. 101 izjednačava Jom Kipur, Sukot i ostale jevrejske praznike sa Šabatom.

19. U stavu 5 člana 2 Zakona, navodi se da su za ispoljavanje verske netolerancije i predrasuda predviđene sankcije navedene u članu 3 Zakona br. 654 iz 1975.g, o ratifikaciji Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije. U ovoj poslednjoj odredbi navodi se da je za svakog ko širi ideje zasnovane na superiornosti ili rasnoj ili etničkoj mržnji, ili ko podstiče diskriminatorско postupanje iz rasnih, etničkih, nacionalnih ili verskih razloga zaprećena kazna zatvora do osamnaest meseci.

20. Prvi stav člana 401 Zakonika o krivičnom postupku, kojim se uređuje postupak neposrednog izvođenja dokaza (« *incidente probatorio* ») glasi :

« Ročište se odvija na zatvorenoj sednici uz nužno prisustvo javnog tužioca i branioca lica koje je pod istragom. Branilac oštećene stranke takođe ima pravo da prisustvuje ročištu .»

PRAVO

I. O NAVODNOM KRŠENJU ČLANA 9 KONVENCIJE

21. Podnosilac predstavke tvrdi da ga je odbijanje odlaganja spornog ročišta od strane sudskih vlasti, čije je održavanje bilo određeno za datum koji se poklapa sa jednim jevrejskim praznikom, sprečilo da na njemu učestvuje kao zastupnik jednog od tužilaca i povredilo njegovo pravo na slobodno ispoljavanje vere. Pozvao se na §§ 1 i 2 člana 9 Konvencije koji glase :

« 1. Svako ima pravo na slobodu misli, savesti i veroispovesti ; ovo pravo uključuje slobodu promene vere ili uverenja i slobodu čoveka da, bilo sam ili zajedno sa drugima, javno ili privatno, ispoljava veru ili uverenje molitvom, propovedi, običajuma i obredom.

2. Sloboda ispovedanja vere ili ubeđenja može biti podvrgnuta samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i neophodna u demokratskom društvu u interesu javne bezbednosti, radi zaštite javnog reda, zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

22. Vlada pobija tu tezu.
(...)

B. O suštini

1. Argumenti stranaka

29. Podnosilac predstavke tvrdi da su sudije u njegovom sporu postupale sa namerom da povrede njegovo pravo na slobodno ispoljavanje vere.

30. Po njemu, Zakon br.101 iz 1989.g. mu je dopuštao da odsustvuje sa posla u dane zvaničnih jevrejskih praznika kako bi mogao slobodno da ispoljava svoju veru. Pored toga, ne može se u ovom slučaju navesti nikakav neizbežan radni zadatak kojim bi to pravo bilo ograničeno, jer je ročište od 13. oktobra 2005.g. moglo biti odloženo za neki drugi datum bez štete po dobro odvijanje postupka i prava ostalih učesnika u sporu. S obzirom da se nije odnosilo na neku meru lišenja slobode ili na prava nekog zadržanog lica, sporno ročište nije bilo hitnog karaktera. S obzirom da je zahtev za odlaganje ročišta uložen četiri meseca unapred, vlasti su imale široke mogućnosti planiranja kalendara ročišta uz obezbeđivanje poštovanja različitih involviranih prava.

31. Vlada sa svoje strane tvrdi da nije bilo nikakvog mešanja u pravo podnosioca predstavke na slobodu veroispovesti jer on nikad nije bio sprečen da učestvuje na jevrejskim praznicima i slobodno ispoveda svoju veru. Takođe tvrdi da su se vlasti ograničile na staranje o tome da

zainteresovani ne ometa rad najvažnijih javnih službi države vršeći svoje pravo na odlaganje ročišta.

32. Po njoj, pravo na koje se poziva podnosilac predstavke nije apsolutno. Čak i kada bi se Zakon br.101 iz 1989.g. odnosio na radne odnose između advokata i suda, nužno bi bilo konstatovati da stav 2, člana 4 ovog zakona izričito predviđa da su obaveze koje nalažu najvažnije službe veće važnosti od prava pojedinca na slobodu ispovedanja svoje vere. S tim što bi pravosudni organi predstavljali jednu od najvažnijih službi države te bi u svim mogućim okolnostima uvek morali imati prednost.

Pored toga, prisustvo advokata oštećene stranke ročištu na kojem se izvodi neposredni dokaz nije nužno. U svakom slučaju, advokat koji je sprečen da prisustvuje nekom ročištu iz ličnih razloga ima mogućnost da odredi zamenu u uslovima predviđenim članom 102 Zakonika o krivičnom postupku. Odlučivši da ne iskoristi tu mogućnost, podnosilac predstavke je odustao od mirenja svojih verskih obaveza sa dobrim odvijanjem sudskog postupka.

33. Na kraju, odlaganje spornog ročišta je moglo omesti dobro odvijanje postupka i povrediti pravo dvadeset i jednog optuženog u sporu na suđenje u razumnom roku jer, da je bilo odobreno, bilo bi potrebno obavestiti o novom datumu ročišta brojna lica koja su u sporu učestvovala u različitim svojstvima.

2. Ocena Suda

34. Sud podseća da iako verska sloboda najviše pripada najdubljoj čovekovoju intimi, ona isto tako podrazumeva slobodu ispoljavanja sopstvene vere, ne samo kolektivno, javno i u krugu onih koji dele istu veru: na nju se možemo pozivati i pojedinačno i privatno (*Kokkinakis protiv Grčke* od 25. maja 1993, § 31, serija A br. 260-A). U članu 9 se navode različiti oblici u kojima se može ispoljiti vera ili uverenje - molitva, propoved, običaji i obred. Ipak on ne štiti svaki čin koji bi bio motivisan ili inspirisan verom ili uverenjem (*Kalaç protiv Turske*, 1. jul 1997, § 27, *Zbornik presuda i odluka 1997-IV*; *Kosteski protiv « Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije »*, br. 55170/00, § 37, 13. april 2006).

35. Tako, pod zaštitu člana 9 ne potpada opoziv javnog službenika koji nije poštovao radno vreme pozivajući se na Adventističku crkvu sedmoga dana kojoj pripada, a koja brani svojim sledbenicima da rade petkom posle zalaska sunca (*Konttinen protiv Finske*, n° 24949/94, odluka Komisije od 3. decembra 1996, Odluke i izveštaji (DR) 87-B, p. 68), ili prinudno penzionisanje, iz disciplinskih razloga, pripadnika vojske sa integrističkim uverenjima (već pomenuti *Kalaç*; takođe videti *Stedman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 29107/95, odluka Komisije od 9. aprila 1997, DR 89-B, str. 104, u vezi sa otpuštanjem jednog zaposlenog od strane poslodavca iz privatnog sektora na osnovu odbijanja zainteresovanog da radi nedeljom). U pomenutim predmetima, Komisija i Sud su smatrali da mere koje su bile

preduzete protiv podnosioca predstavki nisu bile inspirisane njihovim verskim ubeđenjima već da su bile zasnovane na specifičnim ugovornim odredbama koje su vezivale zainteresovane i njihove respektivne poslodavce.

36. Sud primećuje, da je u ovom predmetu, odbacivanje zahteva podnosioca predstavke za odlaganje ročišta od strane sudije za preliminarnu istragu bilo utemeljeno na odredbama Zakonika o krivičnom postupku koji nalaže da se odlaganje ročišta na kojem se izvode neposredni dokazi odobrava samo u slučaju odsustva javnog tužioca i zastupnika optuženog, a da prisustvo ročištu zastupnika tužioca nije nužno.

37. Uzimajući u obzir okolnosti slučaja, Sud nije uveren da se određivanje datuma spornog ročišta na dan jevrejskog praznika i odbijanje da se zakaže za neki drugi datum, mogu protumačiti kao ograničenje prava podnosioca predstavke da slobodno ispoljava svoju veru. Naime, nije sporno da je zainteresovani mogao da obavi svoje verske dužnosti. Pored toga, podnosilac predstavke, koji je mogao očekivati da će njegov zahtev za odlaganje ročišta biti odbijen u skladu sa odredbama važećeg zakona, mogao je da nađe zamenu za sporno ročište i na taj način ispoštuje svoje profesionalne obaveze.

Sud na kraju primećuje da podnosilac predstavke nije dokazao da je trpeo pritiske u cilju promene svojih verskih ubeđenja ili sprečavanja da ispoljava svoju veru ili uverenje (*Knudsen protiv Norveške*, br. 11045/84, odluka Komisije od 8. marta 1985, DR 42, str. 258, već navedeni *Konttinen*).

38. Bez obzira na to, čak i kad bismo pretpostavili da je postojalo mešanje u pravo podnosioca predstavke garantovano članom 9 § 1, Sud smatra da je to mešanje bilo propisano zakonom i opravdano u cilju zaštite prava i sloboda drugih, posebno prava učesnika u sporu, na dobro funkcionisanje sudske administracije i poštovanje načela razumnog roka suđenja (gornji paragraf 12) – i da je postiglo razumnu srazmeru između upotrebljenih sredstava i željenog cilja (videti, *mutatis mutandis*, *Casimiro i Ferreira protiv Luksemburga* (dec.), br. 44888/98, 27. april 1999).

39. Stoga, nije bilo kršenja člana 9 Konvencije.

(...)

IZ TIH RAZLOGA, SUD

(...)

2. *Izriče*, sa četiri glasa za i tri protiv, da nije bilo kršenja člana 9 Konvencije.

Sačinjeno na francuskom jeziku, a zatim saopšteno u pismenom obliku 3. aprila 2012, primenom pravila 77 §§ 2 i 3 Pravilnika Suda.

Fransoaz Elens-Pasos
Pomoćnica sekretara

Fransoaz Tilkens

Predsednica

Uz ovu presudu priloženo je, u skladu s članovima 45 § 2 Konvencije i 74 § 2 Pravilnika Suda, obrazloženje zajedničkog izdvojenog mišljenja sudija Tilkens, Popović i Keler.

F.T.
F.E.P.

Izdvojeno mišljenje nisu prevedena, ali su navedena na engleskom i francuskom jeziku u zvaničnoj verziji ili verzijama presude. Zvanična verzija presude može se naći u bazi podataka HUDOC koja sadrži predmete iz sudske prakse Evropskog suda.

© **Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2013.**

Zvanični jezici Evropskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prevod je nastao uz podršku Fiducijarnog fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Tekst prevoda ne obavezuje Sud, niti Sud snosi bilo kakvu odgovornost za njegov kvalitet. Prevod može biti preuzet iz baze podataka predmeta Evropskog suda za ljudska prava HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz kakve druge baze podataka sa kojom je Sud podelio ovaj prevod. Tekst može biti preštampan u nekomercijalne svrhe pod uslovom da se tačno naznači puni naziv predmeta, uz gore navedeno obaveštenje o autorskom pravu i uz pozivanje na Fiducijarni fond za ljudska prava Saveta Evrope. Ako nameravate da bilo koji deo ovog prevoda iskoristite u komercijalne svrhe, molimo vas da se prethodno obratite na adresu publishing@echr.coe.int.

© **Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© **Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.**

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.